

17 juni, Middelburg Concert- en Gehoorzaal, 20.00 uur
 18 juni, Amsterdam Concertgebouw, 20.15 uur
 19 juni, Haarlem Bakenesser Kerk, 20.30 uur
 20 juni, Den Haag Diligentia, 20.15 uur

Hesperion XX

Profane 15e en 16e eeuwse spaanse muziek,
 joods en christelijk

Montserrat Figueras	sopraan
Jordi Savall	vihuela de arco (gestreken), rebel, morisca en renaissance-gamba
Hopkinson Smith	oud (luit), vihuela de mano (getokkeld) en renaissance- gitaar
Lorenzo Alpert	fluiten en slagwerk
Gabriel Garrido	kromhoorn en slagwerk
Christophe Coin	vihuela de arco (gestreken) en renaissance-gamba

Moorse romances en dansen

M. Flecha el Viejo

La Guerra

D. Pisador

Romance de Abindarráez

Anoniem

Propiñan de Melyor

L. de Narváez

Romance del Rey moro que perdió la Alhama

P. Guerrero

La Perra mora

J. del Enzina

La reconquista de Granada ¿ *Que's de ti desconsolado?*
Levanta Pascual

Liefdesliederen en instrumentale variaties

L. de Narváez

Diferencias sobre Conde claros

J. de Anchieta

Dos ánades, Madre

Anoniem

A los baños del amor

Anoniem

Soleta so jo aci

D. Ortiz

Folia—Romanesca

Anoniem

Danza del Hacha

Anoniem

El Villano

J. Vásquez

Quien amores tiene. ¿ *Cómo duerme?*

Anoniem

Si la noche haze oscura

Anoniem

Soy serranica

Spaans. Joodse romances en muziek

Anonieme komponisten

El Rey de Francia

Una matica de ruda

Niña de casa alta

Moricos los mis moricos

Palestina, hermosa y santa

Por qué llorax blanca niña

Paxarico tu te llamas

El Rey que tanto madruga

Profane muziek van het joodse en christelijke Spanje

Juan de Anchieta, vanaf 1489 'capellán y cantor' van Isabella de Katholieke, was komponist van een mis over het lied 'Ea, judíos, a enfardelar' en dat plaatst ons al meteen midden in de problematiek van die tijd: een lied gebaseerd op de jodenvervolging. Want in die jaren sloten kerk en koningschap een verbond waarbij met kerkelijke en politieke afwijkingen streng werd afgerekend. In 1492 verbande men alle joden en het is bij deze gelegenheid dat eerder genoemd lied algemene gevoelens vertolkte.

Ook onder de Habsburgers (1504-1700) werden de Marranen (de 'christelijke' joden) en de Morisco's (de 'christelijke' Moren) vervolgd, trouwens: datzelfde gold alles wat maar aan de Islam herinnerde.

Met de heerschappij van Philips (1556-1598) zette een vervalperiode in, maar de muziek op dit programma omvat voornamelijk de eerste helft van de 16e eeuw, iets later dan de periode die men wel de gouden tijd van Spanje heeft willen noemen: 'El siglo de oro' omvat de jaren 1474-1516. De bijdragen van Anchieta passen daar nog net in. Hij is een van de grondleggers van de typisch onafhankelijke Spaanse school, bekend werd ook Juan del Enzina, een tijdgenoot, in dienst van de hertog van Alva; interessant is voorts Mateo Flecha de Oudere, ongeveer 20 jaar jonger, vooral vanwege zijn madrigaalcomedie 'las Ensaladas', waarin hij een halve eeuw vooruitliep op vergelijkbare Italiaanse werken. Juan Vásquez werkte in Sevilla, zonder meer het muzikale en trouwens ook literaire middelpunt van Spanje in die dagen. Diego Ortiz was belangrijk als schrijver van een standaardwerk over de techniek van de versieringen op strijk-instrumenten. Virtuozen waren Diego Pisador en Luis de Narváez, die Philips heeft begeleid op zijn reis door ons land, maar Pedro Guerrero tenslotte was minder beroemd dan zijn broer Fransisco. Ruwweg omspannen al deze komponisten de periode 1480-1580.

Streng polyfonie, prikkelende volksmuziek, satire, vaak met een duidelijk gevoel voor theater zijn de sterke punten van de Spaanse school. Enzina bijvoorbeeld liet in het paleis van Alva in de jaren 1492-'98 theaterstukken opvoeren waarvoor hij zowel de tekst als de muziek schreef. Zoals wel meer Spanjaarden bezocht hij Italië, hij leefde afwisselend in Málaga en in Rome.

Hesperion XX

Dat de Spaanse muziek sterk gevarieerd en van rijke opsmuk voorzien werd blijkt overigens niet alleen uit Ortiz' standaardwerk, met name de vrij eenvoudige Romances leenden zich daartoe uitstekend.

Het laatste blok van het programma is geheel gewijd aan Romances en instrumentale zettingen uit de joodse traditie. Deze berusten voornamelijk op een uitgave van Isaac Levy (1953-'73). Merkwaardig is, dat vele van deze melodieën voorkomen niet alleen in Portugal en Noord-Afrika, maar in het gehele mediterrane gebied tot op de Balkan toe. Trouwens, in de reeds genoemde kompositie 'las Ensaladas' worden Spaans, Catalaans, Italiaans, Latijn en Afrikaans dooreen gehutseld.

Zo is de tekst van 'El Rey de Francia' van oorsprong Turks en valt een verwantschap met het Griekse 'To oneiron tes kores' tevens vast te stellen. En het 'Una matica de ruda' voert naar Rhodos, terwijl 'Moricos los mis moricos' ook in Noord-Afrika wordt gezongen.

Evenals 'El Rey de Francia' is 'Por qué llorax niña' weer een combinatie van oude Spaanse en Balkan-traditie (ballada 'He kake mana'). 'El Rey que tanto' tenslotte is populair zowel in Portugal als Marokko.

E.V.